

تأثیرات جداره‌سازی معاصر در بافت تاریخی شهر تبریز؛ نمونه موردی: محله مقصودیه شهر تبریز

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۲
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۲۵
کد مقاله: ۶۹۹۸۰

مارال اصغرپور ارشد^۱، لیلا مدقالچی^{۲*}، مرضیه پورغفار^۳،
گلناز قیومی ایلخچی^۴

چکیده

این مقاله به بررسی تأثیر جداره‌سازی معاصر در بافت تاریخی شهر تبریز در محله مقصودیه پرداخته است. هدف از این مطالعه استخراج مولفه‌های موثر بر کیفیت بصری جداره‌سازی معاصر شهری موجود در بافت تاریخی است. نمونه موردی این پژوهش شامل ۱۶ بنا با جداره‌های معاصر موجود در محله مقصودیه با بافت تاریخی است. روش پژوهش در این مقاله به گونه‌ای است که پس از استخراج شاخص‌های تأثیرگذار جداره‌سازی معاصر بر بافت تاریخی و تحلیل این شاخص‌ها در نمونه‌های موردی جمع‌آوری شده به روش برداشت میدانی، به توصیف وضعیت موجود از باب تأثیرات جداره‌سازی معاصر در بافت تاریخی این محدوده مورد مطالعه پرداخته شده است. نتایج در این تحقیق نشان می‌دهد که هر نمونه موردی تا چه اندازه با بافت تاریخی محله هماهنگی دارد و همچنین نشان می‌دهد که جداره‌سازی معاصر در محله مسکونی در بیشتر مواقع متناسب با بافت تاریخی محله مقصودیه طراحی و اجرا شده است و در برخی موارد نیز با جداره‌سازی معاصر با بافت تاریخی محله مقصودیه متناسب نبوده است.

واژگان کلیدی: جداره‌سازی معاصر، بافت تاریخی شهر تبریز، محله مقصودیه شهر تبریز

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

۲- دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران (نویسنده مسئول).

l.medghalchi@tabriziau.ac.ir

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

۴- دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

۱- مقدمه

امروزه جداره سازی معاصر در مناطقی با بافت های تاریخی شهر به وضوح قابل مشاهده است. این جداره سازی ها در مناطقی از شهر که دارای بافت تاریخی است گاه مثبت بوده و گاه پیامدهای منفی از جمله ناهماهنگی نما را به همراه داشته است. سبک های غالب زمانه، بحث های اقتصادی، سلاقی کارفرما و طراح و در نهایت عوامل تکنولوژیکی و تنوع مصالح به کاررفته در دوره های مختلف، از جمله عوامل عمده تاثیرگذار در طراحی نمای بناها به شمار می آیند. نمای بناهای معاصر نیز با تاثیر پذیرفتن از این عوامل طراحی و ساخته می شوند. بنابراین نماها در طول زمان، سیر تاریخی به خود می گیرند و در صورت توجه نکردن به این سیر تاریخی در طراحی و بازطراحی نماها، ناهماهنگی در جداره های بافت های تاریخی شهر افزایش می یابد. این مطالعه سعی دارد جداره هایی که در سال های اخیر در بافت های تاریخی شهر تبریز دستخوش تغییراتی شده اند و این تغییرات همانطور که واجد جنبه های مثبت است موجب به وجود آمدن ناهماهنگی هایی در نماها شده است را مورد بررسی قرار دهد. کمبود پژوهش هایی در زمینه ناهماهنگی جداره ها در بافت های تاریخی منجر به تداوم طراحی چنین جداره هایی در بافت های تاریخی شهر می شود این ناهماهنگی ها، موجب اغتشاش بصری و در نهایت احساس ناخوشایندی و اضطراب در مخاطب خواهد شد. نتایج چنین مطالعاتی فرصت را برای طراحان شهری و معماران فراهم می نماید تا بتوانند جداره ی بافت های تاریخی شهر را با طراحی نماهایی هماهنگ با بافت منطقه برای شهروندان خوش آیند تر نمایند. محدوده مورد مطالعه در پژوهش حاضر، محله مقصودیه است. این محله یکی از محلات تاریخی شهر تبریز است و تا به امروز توانسته است حیات خود را حفظ کند. تغییر کاربری های بناهای تاریخی این محله، افزایش مراجعه کنندگان به این محله و رشد و توسعه روز افزون محله با توجه به رشد جمعیت ساکن در بافت محله، باعث شده است تا اهمیت توجه به ویژگی های بصری جداره سازی معاصر و لزوم حفظ یکپارچگی در این بافت تاریخی بیشتر احساس شود.

۲- هدف و سوال پژوهش

هدف: هدف از این مطالعه استخراج مولفه های موثر بر کیفیت بصری جداره سازی معاصر شهری موجود در بافت تاریخی است. بنابراین شناسایی این مولفه ها و بررسی نکات مثبت و منفی این مولفه ها در نمونه های موردی موجود در محله مقصودیه میتواند اطلاعات ارزنده ای به طراحان شهری و معماران در زمینه جداره سازی معاصر هماهنگ با بافت تاریخی شهر تبریز کمک کند.

سوال: کیفیت بصری نماهای محله تاریخی مقصودیه چگونه است؟

۳- پیشینه تحقیق

لینچ معیارهایی را برای نما و مطلوبیت بیان می کند که عبارتند از (تنوع، قابلیت شناسایی، سرزندگی، خاطره انگیزی وضوح و خوانایی، سادگی هویت و مطابق با محیط) ناهماهنگی در نما رامیتوان اختلال درخط افق ناهماهنگی درارتفاع، اضافه کردن جزئیات نامناسب به نما و تغییرکنترل نشده رنگ هاومصالح ساختمان اشاره کرد.

در مقالات بسیار زیادی نیز بر اهمیت ارزیابی جداره های ساختمان ها در مطالعات بسیاری تأکید شده است (Gifford) et al., 2000; Imamoglu, 2000).

رزاقی و نوابخش در مقاله ای تحت عنوان ناهماهنگی های بصری در سیمای شهر (رزاقی، نوابخش، انصاری، ۱۳۹۶) به این نتیجه رسیده بودن که اغتشاش و بی نظمی، رنگ نور، پیش آمدگی و فرو رفتگی های مکرر و بی جا، گشادگی و تنگی نابجا در دسترسی، مصرف مصالح نامناسب و نابجا فرودی های نازیبا، میادین کوچک و ناکارآمد، تابلوهای نامناسب و رنگ وورورفته مبلمان نازیباو...همه وهمه منظری زشت و غیرمعمارانه را برای شهرهای ما به وجود می آورد

قربانیان و همکارانش همچنین در مقاله ای تحت عنوان تحلیل نمای شهری جهت بررسی تاثیر نما در سیمای شهر چنین عنوان می شود که نما بخش ظاهری و بیرونی شهر است که کامل در معرض دید قرار میگیرد، نما در اولین نگاه جلب توجه میکند و در ذهن مردم نقش می بندد، به این دلیل است که بخشی از منظر شهر در روز و شب به شمار می آید، به طور خلاصه، یکی از مهمترین بخشهایی که از یک ساختمان درک میشود نمای مربوط به آن است.

بنابر مفاهیم گفته شده، نما باید بتواند به لحاظ عملکردی به نیازهای فضای خصوصی داخل بنا و نیازهای روانی عمومی جامعه پاسخ دهد (قربانیان، بهزادفر، فرشاد، ۱۳۹۹). نما یکی از مؤثرترین عناصر تأثیرگذار بر کیفیت بصری یک بنا است و شناخت اولیه هر فرد از بنا از این طریق آن صورت میگیرد.

پژوهش های متعدد دیگری به معرفی مولفه ها و عوامل تاثیر گذار در جداره های شهری پرداخته اند.

فاطمه اسمعیلی، فرزین چاره جو و نسیم حوریجانی مقاله ای با عنوان تحلیل و ارزیابی جداره های شهری با تاکید بر زیبایی شناسی بصری را بررسی کرده اند و این پژوهش که به روش شبکه بندی و کد گذاری تک تک ابعاد و مولفه های مورد بررسی محدوده مورد مطالعه صورت گرفته است و خیابان انقلاب سنندج را مورد بررسی قرار داده است و در نهایت به نتیجه ای بر مبنای

این که جداره های شهری محدوده خیابان انقلاب سنج نیازمند کیفیت بخشی در مولفه های منظر شهری نظیر نظم، وحدت، تعادل، تناسب، نسبت و مقیاس، هماهنگی، ریتم، پیوستگی و تداوم است. قرار دادن تمامی این عناصر در کنار یکدیگر، میتواند به خلق یک کل منسجم، مطابق با هویت و معماری تاریخی این محدوده و ارتقای جوانب زیبایی شناختی و کیفیت بصری منظر عینی این جداره شاخص شهری منجر شود.

خلیلی و همکارانش در مقاله ای با عنوان حیات بخشی به بافت تاریخی شهر های معاصر با رویکرد گردشگری شهر تبریز به اهمیت اقدامات مداخله ای برای بهسازی و نوسازی بافت تاریخی و طراحی آن و بازگرداندن این مجموعه به چرخه زندگی اشاره کرده اند (خلیلی، حسین زاده دلیر، پور محمدی، ۱۳۹۹).

پور جواد اصل و بیٹی در مقاله ای با عنوان رهیافت هایی از نمای خانه های تاریخی جهت به کارگیری در نمای ساختمان های نوساز در شهر تبریز به دنبال آگاهی از عناصر و جزئیات معماری نمای خانه های تاریخی به منظور استخراج الگوها و شیوه ای به کاررفته در نمای آن ها بوده اند. هدف از این پژوهش این بوده است که با بهره مندی از وضعیت موجود نمای خانه های تاریخی، الگوهای جدیدی برای ساختمان های نوساز ارائه داد و درعین حال زمینه بهره برداری نادرست از قابلیت های کالبدی نماهای تاریخی در نماهای مرسوم امروزی را از بین برد. این مطالعه به روش توصیفی-تحلیلی و با جمع آوری اطلاعات به روش کتابخانه ای و میدانی رخ داده است. در نهایت این پژوهش به نتیجه ای مبنی بر نحوه استفاده از الگوها و عناصر حاصل از تحلیل های فوق در نمای ساختمان های نوساز مربوط است، دست یافته است. به عبارتی در این پژوهش پس از الگوشناسی نمای خانه های تاریخی و شناسایی عناصر کالبدی و زیبایی شناختی آن ها، مؤلفه های کارا در نمای ساختمان های نوساز معرفی شده اند (پور جواد اصل، بیٹی، ۱۴۰۱).

همچنین در ارتباط با الگوشناسی نمای خانه های تاریخی تبریز میتوان به پژوهش علی اصل ممقانی و محمدزاده تحت عنوان بررسی سیر تحول نمای ساختمان های مسکونی بافت قدیم تبریز در دوره های معاصر اشاره کرد که با بررسی سیر تحول نمای ساختمان های مسکونی در دوره های قاجار، پهلوی اول و دوم در شهر تبریز، به بیان نقاط اشتراک و افتراق سه دوره مذکور پرداخته و جهت منظم سازی و کاهش بی نظمی نماهای عصر حاضر و زیباسازی آن ها راهکارهایی ارائه میدهند. این منظم سازی ها شامل پیش آمدگی لبه بام، فرم پنجره ها، خطوط افقی عمودی و مواردی دیگر بوده است (علی اصل ممقانی، محمدزاده، ۱۳۹۳).
انجم شعاع و همکارانش در مقاله ای با عنوان اصول و راهکارهای طراحی ساختارهای میان افزا به مثابه محرک توسعه بافت های تاریخی به دستیابی راهکارهایی به منظور طراحی بناهای جدید در زمین های خالی به منظور بازیابی یکپارچگی کالبدی و عملکردی بافت تاریخی پرداخته اند. این پژوهش با استفاده از روش کیفی و راهبرد تحلیل محتوای حاصل از تعاریف مرتبط با موضوع و نظریات موجود در مورد اصول طراحی میان افزا و چگونگی تأثیر آن به عنوان محرک توسعه و استنتاج حاصل از آن، سعی در تدوین الگویی مفهومی برای طراحی میان افزا و در ارتباط با نقش و اهمیت آن در بافت تاریخی به عنوان محرک توسعه داشته است. در نهایت دستاورد متمایز این پژوهش، طراحی بناهای میانافزا به مثابه محرک توسعه است که با روش استدلال منطقی پس از مطالعه اصول و مفاهیم مرتبط در ادبیات داخلی و جهانی، به پیشنهاد اصول و راهکارهای طراحی منجر شده است (انجم شعاع، حناچی، اندرودی، ۱۳۹۸).

در مطالعات پیشین نماهای ناهماهنگ و معیارهای طراحی نما و یا تحلیل کلی جداره ها و نماها به صورت کلی بررسی شده است در حالی که به جداره سازی معاصر و تأثیرات مثبت و منفی آن در مکان مشخص من جمله در بافت های تاریخی شهر تبریز بررسی نشده است و نیاز طراحان جداره های شهری امروزی به چنین اطلاعاتی نشان می دهد که پژوهش در این زمینه ضرورت دارد. به طوری که امروزه طراحی جداره ها و نماهای معاصر عموماً بدون هیچ مرجعی انجام میشود و طراحان مختلف با سلاقی مختلف مشغول طراحی هستند ناهماهنگی های ایجاد شده در جداره سازی ها و تأثیر آن ها بر بافت تاریخی روز به روز در حال افزایش است از این رو به ضرورت این پژوهش میتوان پی برد. همچنین اهمیت این پژوهش از آنجایی مشخص میشود که میتوان از نتایج آن به عنوان مرجعی برای طراحان شهری و معماران جهت طراحی جداره سازی های معاصر در بافت تاریخی استفاده کرد.

۴- مبانی نظری

۴-۱- نمای ساختمان

نمای ساختمان که جداره خارجی بنا را تشکیل میدهد و در معرض دید قرار دارد شامل حجم و فرم آن در مرحله اول و سپس اجزای آن یعنی سطوح باز، بسته و تقسیم کننده های عمودی و افقی است (معاونت معماری و شهرسازی شهرداری تهران، ۱۳۹۳). بدین ترتیب، نما مرزی است که معماری را در مقیاس طراحی یک ساختمان به مقیاس بزرگتری یعنی فضای شهری میرساند و لذا نقش بسیار پراهمیتی در منظر شهری ایفا میکند. هر نما در محیطی قرار دارد و بخشی از یک فضا را اشغال میکند پس به عبارتی میتوان گفت نمایی که از یک ساختمان به چشم ما میرسد در حقیقت نوعی شکل است که در زمینه محیط پیرامون خود قرار گرفته است (موسوی، ۱۳۹۸).

در نهایت بر اساس بررسی های صورت گرفته شده در مفهوم نما، میتوان چنین نتیجه گیری کرد که نما بخش ظاهری و بیرونی شهر است که کامال در معرض دید قرار میگیرد، نما در اولین نگاه جلب توجه میکند و در ذهن مردم نقش مینماید، به این دلیل است که بخشی از منظر شهر در روز و شب به شمار میآید، به طور خلاصه، یکی از مهمترین بخش هایی که از یک ساختمان درک میشود نمای مربوط به آن است.

۴-۲- ویژگی های جداره سازی

ویژگی هایی همچون نظم، وحدت، تعادل، تناسب، هماهنگی، پیوستگی، ریتم و مقیاس از جمله ویژگی های نما محسوب می شوند که موجب میشود ساختمان ها در مجاورت هم از لحاظ بصری با هم ارتباط برقرار کنند و یا در تناقض با هم باشند. نمونه بارز این تناقض را می توان در تأثیری که گاه جداری سازی معاصر ناهماهنگ بر بافت تاریخی می گذارد، دید.

الف- نظم: به معنای وسیع کیفیتی هست که دارای نظام و ترتیب می باشد (ویتروویوس، ۱۳۸۸) برای نظم بخشیدن به نماها میتوان از عناصر مشترک و تکرار آن ها استفاده کرد که این تکرار خود بخود در ساختمان های مجاور نظم ایجاد می کند (غضنفری، ۱۳۹۷).

ب- وحدت: کلیتی مطلوب است که در نتیجه ی اتحاد و توافق اجزا فراهم شده باشد نه تنها ترکیبی برخوردار از نظم پدیدمی آورد بلکه نشان دهنده ی وحدت نیز هست آرایش نظم و ترتیب و تناسب روزنه در بدنه یکی از مهم ترین عوامل وحدت شکلی و استحکام بصری در نماهاست این خصوصیت نه تنها در یک نما بلکه در مجاورت بناهای دیگر مطرح هست. وحدت در طراحی بنا؛ وحدت نماحاصل یگانگی و تقویت محور مرکزی تقسیم و ترتیب و ارتباط روزنه ها نسبت درست سطوح برابر به سطوح پنجره ها و ایجاد تعادل میان نیروهای بصری در یک نماست وحدت مجموعه نماها به مثابه یک کل در نتیجه ارتباط و مجاورت مطلوب نماها فراهم می آید (توسلی، ۱۳۷۶).

ج- تعادل: تعادل به معنای همبستگی و برابر اجزا و نیروها در یک ترکیب است در هنرهای تجسمی این مفهوم با برابری نیروهای بصری در نقاط مختلف بررسی می گردد تعادل در طراحی بدنه فضای شهری عبارت است از همتراز یا مساوی کردن وزن های بصری نما برای دستیابی به آرامش در نما تمام نیروهای بصری در یک نما باید همدیگر را خنثی کنند. (توسلی، ۱۳۷۶).

د- تناسب: منظور از تناسب رابطه میان ابعاد مختلف یک فضا یا یک شی و یا یک ترکیب است تناسب ارزشی است ذهنی که تنها در ارتباط با شکل قابل بررسی است. تناسب در طراحی بدنه نما باید به صورتی باشد که نسبت اندازه اجزا به هم و نسبت اندازه آن ها به تمام نما به مثابه یک کل کوچک اهمیت دارد (گروتز، ۱۳۸۳).

ه- هماهنگی: هماهنگی یا هارمونی نظمی است که بین اجزای تشکیل دهنده یک پدیده یا اثر وجود دارد هماهنگی زیبایی و متوازن بودن اجزاست این امر آنگاه پدید می آید که اجزای یک اثر ارتفاعی متناسب با طولشان داشته باشند (ویتروویوس، ۱۳۸۸).
توسلی یکی از علل هماهنگی در فضای یک اثر معماری را یکی از انواع طاق ها یا مجموعه درها اما با تناسب مختلف میدانند و نقل می کنند هماهنگی در ترکیبات معماری به کار گرفتن اشکال و اجزای ساده هندسی است و هر اندازه تنوع شکلی بیشتر شود حصول هماهنگی دشوارتر می شود. (توسلی، ۱۳۷۶).

و- پیوستگی و تداوم: طرح بنای جدید در خیابان اگر از خط وردیف بناهای خیابان پیروی کند سیمای خیابان را خوشایند میکند پیش آمدگی و عقب نشستگی بناها در مسیر یک خیابان جذابیت بصری خیابان را از بین میبرد (توسلی، ۱۳۷۶).

ز- ریتم: مفهوم ریتم با مفهوم تکرار ارتباط قوی دارد. ریتم در بدنه های شهری باید به گونه باشد که موجب ایجاد یکناختی گردد زیرا که تکرار بیش از حد المانی در نما بدون هیچ نقطه تاکید چشم را خسته کرده و باعث یک دستی و یکنواختی نمایی گردد (غضنفری، ۱۳۹۷).

ح- مقیاس: مقیاس در واقع مجموعه ای از اندازه ها و نسبت ها در نما و عناصر شهری است سلسله مراتب ابزاری که به عنوان مقیاس به کار گرفته شده است باید به گونه ای باشد که تعیین ارتفاع ساختمان را ساده و قابل درک نماید (توسلی، ۱۳۷۶).

۴-۳- اجزای جداره سازی

منظور از اجزای جداره سازی در این پژوهش ویژگی های مختلف جداره های خارجی (نما) همچون ویژگی های فیزیکی مانند عناصر نما (بازشو ها)، مصالح ساخت، رنگ، ارتفاع، تزئینات، شکل ساختمان، خط آسمان و سایبان است (Stamps, 2006)

۴-۳-۱- رنگ

یکی از اجزاء مهم نمای شهری می باشد رنگ را به علت ارتفاعی که دارند به طرز چشمگیری عرضه می کنند. ساختمانهایی که رنگ نمای آنها تازه و تمیز هستند، می توانند در طراوت، زیبایی، تمیزی، جذابیت و آرامش به فضای بیرونی خود بسیار موثر باشند و برعکس نماهای فرسوده و کثیف پیام آور کسالت، مال و خستگی در فضا خواهند بود. نوع عملکرد ساختمان و فرهنگ جامعه از عوامل تأثیرگذار در نحوه انتخاب رنگ هستند. تباین و هماهنگی رنگ ساختمانهای مدرن با بافت همجوار خود نقش

تعیین کننده ای در مطلوبیت نما دارد؛ ضمن آنکه نورپردازی این ساختمانها در شب نیز می تواند باعث افزایش زیبایی نما و ارتقاء سیما و منظر گردد (متوسلی & عزیزی، ۱۳۹۱).

۴-۳-۲- بازشوهای نماهای تاریخی

بازشوها در نماها صرفاً کاربری ورودی نداشتند و تناسبات بزرگ مقیاس آنها به همراه مصالح چوب و شیشه، موجب اعتبار آنها میشد و به جلب مشتری کمک میکرد. ورودی نماهای امروزی نیز باید نقش مشابهی را ایفا کند. در صورت امکان استفاده مجدد از درهای تاریخی توصیه شده و در غیر اینصورت، بازسازی نمونه مشابه آن بالمانع است. در صورت نامشخص بودن الگوی در از درهای آبی سنتی استفاده شود. با جزییاتی چوبی و شیشههای ساده با طر خاص مانند دستگیره برنجی زیبا، پاور برنجی یا تابلوی رنگی جذاب میتوان در را شاخص کرد. درهای تاریخی تقلبی یا درهای مدرن با تزئینات زیاد در بافت تاریخی پیشنهاد نمیشود. در خصوص پنجره ها، بازشوی پنجره هیچگاه نباید تغییر کند؛ اگر برای قاب از مصالحی به جز چوب استفاده شده باشد، باید تا حد ممکن رنگ و جزییات آن با اصل هماهنگ باشد. همچنین در تعمیرات حتماً از شیشههای دو جداره استفاده شود (پدیا).

۴-۳-۳- خط آسمان

خط آسمان در حقیقت نیمرخ شهر در مقابل آسمان است جایی که آسمان و زمین به هم می رسند. می توان خط آسمان را با ساختمان های یادمانی یک شهر از قبیل گنبد یا مناره مساجد، شکل داد و بناها با ریتم و همگونی به شهر هویت ببخشد.

۴-۳-۴- تزئینات

هرگونه تزئینات تاریخی موجود باید حفظ شود. این تزئینات موجب تقویت تاریخی شهر میشود و به آن غنایی می بخشد که با هیچ حربه دیگری قابل دستیابی نیست. معمولاً طی تحولات ساختمان تجاری، جزییات تزئینی اصلی به عنوان بقایای بصری دست نخورده باقی مانده یا با عناصر الحاقی جدید پوشانده شده است، در هر صورت، حفظ، احیا، مرمت و تکمیل و بازسازی این تزئینات ضروری هست (حناچی، مظفر، جعفری، ۱۳۹۷).

۴-۳-۵- شکل ساختمانها

باتوجه به تاثیرات بصری آن دارای اهمیت بسیاری می باشد؛ چرا که ارتفاع آنها بسیار در دید انسان جلب نظر می کند. از اینرو شکل ساختمانها از لحاظ بصری مهم می باشد. به طور کلی اشکال این ساختمانها به دو صورت قابل تقسیم بندی است: الف) انواع باریک و بلند: ساختمان های بلندی که بعد ارتفاع در آنها نسبت به ابعاد دیگر بسیار چشمگیر است. ب) انواع حجم: ساختمان هایی که بعد ارتفاع در آنها نسبت به سایر ابعاد تفاوت چشمگیری ندارد. در یک ارزیابی مختصر از انواع اشکال ساختمانی بلند مرتبه، ساختمانهای باریک و بلند، بسیار بیشتر از انواع ساختمانهای حجیم ترجیح دارند. علت ترجیح داشتن این شکل از ساختمانهای بلند، نه تنها وجود تناسبات زیبا و مطلوبتر در ساختمان به صورت منفرد است، بلکه این ساختمانها از لحاظ همجواری با بافت اطراف خود، در صورت طراحی مناسب، ارتباط مطلوبتری برقرار می کنند. (متوسلی، عزیزی، ۱۳۹۱).

۴-۳-۶- سایبان

در جدارهای تاریخی، اغلب از سایبانهایی به جنس کتان و قابل جمع شدن استفاده میشود. در تابستان سایبان میتواند پایبندت آورده تا بر نمای ساختمان سایه افکنده و آن را خنکتر سازد. بالا رفتن آن در زمستان به کنترل نور ورودی کمک میکند. در طول سال نیز برای پیاده رو سرپناه محسوب میشود. امروزه تنوع مصالح برای سایبانها بسیار زیاد شده است. سایبانها میتوانند نقش مهمی در بازگرداندن هماهنگی بصری به خیابانهای تاریخی ایفا کنند؛ بهخصوص در بناهایی که نمای قسمت پایین و بالا ارتباط چندانی با یکدیگر ندارند، افزودن سایبان مناسب این تضاد بصری نامطلوب را به حداقل میرساند (حناچی، مظفر، جعفری، ۱۳۹۷).

۴-۳-۷- دید و چشم انداز

ساختمان بلندومدرن با ایجاد چشم انداز مطلوب از داخل ساختمانهای بلند به مناظر گوناگون شهری و طبیعت اطراف، یکی از مزیت های قابل توجه طرفداران این ساختمان ها می باشد و آن را یکی از جاذبه های این ساختمان ها بیان نموده اند. اما چشم انداز زیبا و داشتن افق دید وسیع از داخل به مناظر اطراف در ساختمان های بلند یک جنبه پدیدۀ دید و چشم انداز است و جانب دیگر آن انسداد دید و چشم انداز ساختمانهای دیگر به مناظر اطراف توسط این ساختمانها می باشد. ساختمانهای بلند در صورت استقرار نامناسب چشم انداز ساختمانهای کوتاه و حتی ساختمان های بلند همجوار را مسدود می کنند. این مشکل بیش از همه در مناطقی که بلند مرتبه ها به صورت متراکم و به هم فشرده ساخته می شوند، دیده می شود (متوسلی، عزیزی، ۱۳۹۱).

۴-۳-۸- مصالح

بارزترین تفاوت معماری مدرن و معماری قدیمی، تفاوت در نوع مصالح است. در گذشته، سنگ و مشتقات آن مصالح اصلی ساختمان بودند. سازه‌ها معمولاً از موادی ساخته می‌شدند که بخشی از مواد و مصالح محل زندگی بودند. مثلاً معمولاً گل، بلوک یا سنگ روی هم فشرده می‌شدند و در یک سازه به کار می‌رفتند. در حالی که معماری مدرن اغلب از سازه‌های فلزی یا بتونی و شیشه‌ای و همچنین انواع آجرها مانند آجر فشاری، آجر نما، آجر نسوز و سایر آجرها استفاده می‌کنند. این رو در بافتهای تاریخی بهتر است از مصالح بوم‌گرا که الهام بخش بافت تاریخی می‌باشد استفاده کرد.

۴-۴- راهبردهای اجرائی

ارزیابی عناصر معماری نما در محور تاریخی و شرایط کالبدی آن می‌تواند در تشخیص بهترین سلسله اقدامات اجرایی در روند به سازی، بسیار مؤثر باشد. بر اساس مطالب گفته شده در بالا، میتوان دو خط مشی اساسی در برخورد با جداره های موجود اتخاذ کرد.

در صورت موجود بودن نمای اصلی یا ارزشمند، عناصر تاریخی را باید با استفاده از روشهایی که در ادامه بدان اشاره میشود، تعمیر و احیا کرد. در صورت از بین رفتن نمای اصلی یا ارزشمند یا شرایطی که امکان حفظ نما وجود ندارد، اتخاذ یک رویکرد مدرن به لحاظ طراحی، مصالح، رنگ و بافت در قیاس با سایر بخشهای مقیاس، ساختمان، پیشنهاد میشود. ساخت نمای جدید به تقلید از بناهای مجاور به لحاظ عناصر و جزئیات سنتی، به رغم ایجاد ظاهر تاریخی و ترکیب با بافت مجاور خود، از نظر برخی از کارشناسان به منزله دروغ تاریخی دانسته میشود، چرا که چنین بنایی هیچگاه وجود نداشته است. بر اساس حدس و گمان، حتی اگر بر اساس به این دلیل ساختمانهای مشابه در جاهای دیگر یا در همسایگی بنا باشد، توصیه نمیشود.

۵- چارچوب مفهومی

از آنجایی که نظریه ای برای جداره سازی معاصر و تاثیر آن بر روی بافت تاریخی وجود ندارد. بنابراین چارچوب این تحقیق از نوع چارچوب مفهومی خواهد بود.

جدول ۱- چارچوب مفهومی

مقیاس کلان (ویژگی ها)	نظم	بناها نباید اغتشاش و درهم‌جهت متفاوت باشد باید با تکرار واحد و هماهنگی نظم در بافت تاریخی رابه وجود بیاورند.
	مقیاس	مقیاس غالب در زمینه تاریخی (شامل ارتفاع، حجم، تراکم و دانه بندی منطقه) باید به گونه ای باشد که بناهای تاریخی مجاور را تحت الشعاع قرار ندهد.
	تعادل	تمامی نیروها و اجزای بنا باید یکدیگر همبستگی کامل داشته باشند.
	تناسب	تناسبات باید به صورت دقیق با بافت تاریخی باشد.
	پیوستگی و تداوم	حس پیوستگی از پرسپکتیوهای مختلف فارغ از هرگونه سبک، محیط، مشتریان، طراحان رعایت شود.
	هماهنگی	هماهنگی موضوع مرتبط به ارتباط و نسبت هست. باید ارتفاع توده و حجم و خطوط محیطی رعایت شود.
	ریتم	ریتم یا آهنگی که باریتم شهری و الگوی ریخت شناسی بافت اطراف هماهنگی داشته باشد.
	وحدت	بناها به گونه ای متمایز و متفاوت از بافت آن منطقه نباید باشد.
اجزا (عنصر)	رنگ	تشخیص رنگ های محلی بافت و استفاده از مصالح با رنگ هایی که هماهنگی بیشتری ربا بناهای مجاور سبب شود و نباید رنگ اتقد متفاوت باشد که نسبت به بنای تاریخی برجسته و دید از بنای تاریخی را منحرف کند. بازشو با تزیینات بسیار زیاد به هیچ عنوان توصیه نمی شود می تواند در چوبی یا با جداره شیشه ای استفاده کرد.
	بازشو ها	
	تزیینات	نباید تزیینات بنای تاریخی کاملاً کپی برداری شود اما می توان از جزئیات آن برای الهام در بناهای معاصر استفاده کرد.
	شکل ساختمان	اجتناب از تایید محض -عدم مخدوش کردن سبک مربوط به دوره ی تاریخی
	سایبان	استفاده از سایبان بخصوص در بناهای تجاری در بافت تاریخی باعث هماهنگی در خیابان می شود.
	خط آسمان	بناها باید در توازن با زمینه خود باشد نه چنان مرتفع که دید چشم انداز به بافت تاریخی رو مسدود کند و نه تصنیعی که باعث کمرنگی آن ناسازگار باشد.
	مصالح	تشابه خانوادگی با مصالح اصلی - استفاده از رنگ های اصلی و موجود در بنا و بافت اطراف - استفاده از مصالح سنتی و یا مواد سازگار با مواد سنتی

۶- روش پژوهش

این تحقیق در زمره تحقیقات پیمایشی و از لحاظ روش انجام در زمره تحقیقات توصیفی- تحلیلی قرار دارد. برای رسیدن به اهداف پژوهش فرایند تحلیل و ارزیابی کیفیت های عینی که مبتنی بر کسب شناخت عمیق از وضع موجود محدود مورد نظر است در سه مرحله انجام شده است. به این ترتیب که ابتدا به بررسی تئوری های مرتبط با جداره سازی معاصر شهری پرداخته شده است. سپس با استخراج شاخص های تاثیر گذار جداره سازی معاصر بر بافت تاریخی شهر و در مرحله سوم تحلیل این شاخص ها در نمونه موردی های انتخابی در محله مقصودیه به توصیف وضعیت موجود از باب تاثیرات جداره سازی معاصر در بافت تاریخی این محدوده مورد مطالعه پرداخته شده است. بدین ترتیب که در ابتدا با کندوکاوی در تعریف و مفهوم جداره سازی معاصر و ، نسبت به شناسایی معیار ها و شاخص های اصلی این مفهوم اقدام نموده است تا از این طریق ، با مشخص کردن اصول لازم در جهت هدف ، به تدوین چارچوبی از ضوابط و اطلاعات ارزنده دست یابد.

ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش در بخش مبانی نظری به صورت کتابخانه ای بوده و در مرحله بعد از روش برداشت میدانی به وسیله مشاهده ساختارمند صورت گرفته است بدین گونه که جمع آوری داده ها از طریق مطالعه نمونه موردی صورت میگیرد و عکس های گرفته شده از نمونه جداره های معاصر در بافت تاریخی محله مقصودیه در واقع داده های جمع آوری شده این تحقیق هستند. تعداد نمونه های بررسی شده در این پژوهش شامل ۱۶ بنا بوده است.

در جدولی که برای تحلیل نمونه های موردی تهیه شده اند:

جدول ۲- شیوه تحلیل داده ها

نشانه ها	بررسی کیفی	بررسی کمی
-	غیر قابل بحث بودن	-
✓	قابل بحث بودن و به معنای "دارد"	نمره ۱
x	قابل بحث بودن و به معنای "ندارد"	نمره ۰

به منظور کمی کردن داده های کیفی برای هر نشانه "✓" در جدول نمره ۱ لحاظ شده و کل نمره (نمره کامل) از ۲۳ حساب می شود.

اگر نمونه موردی در تمامی حالت هایی که قابل بحث بوده است نشانه "✓" را دریافت نماید مطمئناً نمره ۲۳ از ۲۳ را دریافت خواهد کرد. (شرایط ایده آل)

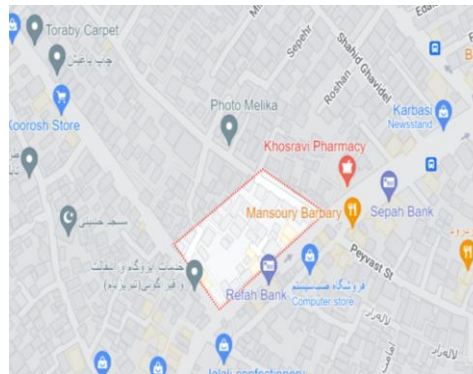
۷- محدوده مورد مطالعه

محله ی تاریخی- فرهنگی مقصودیه (محله ی ویتترین خانه های تاریخی تبریز) یکی از محله های مرکزی، شاخص و معتبر منطقه ی ۸ شهرداری تبریز است که در مجاورت کاخ شهرداری تبریز واقع شده است. مرکز محله ی مقصودیه بر اثر مسیرگشایی و ساختمان سازی از بین نرفته و از محدود مراکز محله های باقی مانده در شهر تبریز است. این محله در گذشته، یکی از برزن های محله نوبر بوده و کاخ شهرداری تبریز هم در محل گورستان نوبر احداث شده است.

به دلیل تغییر کاربری های بنا های تاریخی این محله و افزایش مراجعه کنندگان به این محله و رشد و توسعه روز افزون محله با توجه به رشد جمعیت ساکن در بافت و مجاورت آن با بازار تبریز و نزدیکی به مرکز شهر تغییرات فراوانی دریافت این محله مشاهده میشود. بنابراین یکی از ملزومات بازسازی و بهسازی محله طراحی شهری متناسب با فعالیت های محله و توجه به تاریخیچه محله و عناصر قدرتمند تاریخی آن است. (نجاری نابی، جمال الدین، ۱۳۹۹)

شکل ۲- خیابان های مورد مطالعه

شکل ۱- محدوده مورد مطالعه

همانطور که در این تحقیق نیز تلاش شده تا با استخراج شاخص ها و معیار هایی و بررسی تاثیرات مثبت و منفی جداره سازی مدرن بر بافت تاریخی در جهت بازسازی و بهسازی این محله کوشید.

۸- مطالعه نمونه موردی

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
	-	✓	-	-	-	-	-
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازو ها	x	x	x	-	-	-	x
تزئینات	✓	x	-	-	-	-	-
شکل ساختمان	-	✓	-	✓	✓	-	✓
سایبان	-	-	x	-	-	x	-
خط آسمان	-	-	-	✓	-	✓	-
مصالح	✓	✓	-	✓	-	-	-
نمره	۱۶ از ۲۳						

۲

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
	-	✓	-	-	-	-	-
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازو ها	x	✓	-	-	-	-	✓
تزئینات	✓	x	-	-	-	-	-
شکل ساختمان	-	✓	-	x	x	-	✓
سایبان	-	-	x	-	-	x	-
خط آسمان	-	-	-	✓	-	x	-
مصالح	✓	✓	-	✓	-	-	-
نمره	۱۱ از ۲۳						

۱

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
	-	x	-	-	-	-	-
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازو ها	✓	✓	-	-	-	-	✓
تزئینات	✓	✓	-	-	-	-	-
شکل ساختمان	-	x	-	✓	✓	-	✓
سایبان	-	-	✓	-	-	✓	-
خط آسمان	-	-	-	✓	-	✓	-
مصالح	✓	✓	-	✓	-	-	-
نمره	۲۱ از ۲۳						

۴

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
	-	✓	-	-	-	-	-
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازو ها	x	✓	-	-	-	-	x
تزئینات	✓	x	-	-	-	-	-
شکل ساختمان	-	✓	-	✓	✓	-	✓
سایبان	-	-	✓	-	-	✓	-
خط آسمان	-	-	-	✓	-	✓	-
مصالح	✓	✓	-	✓	-	-	-
نمره	۲۰ از ۲۳						

۳

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
	-	x	-	-	-	-	-
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازو ها	✓	✓	-	-	-	-	✓
تزئینات	x	x	-	-	-	-	-
شکل ساختمان	x	x	-	✓	✓	-	✓
سایبان	-	-	✓	-	-	✓	-
خط آسمان	-	-	-	x	-	✓	-
مصالح	x	x	-	x	-	-	-
نمره	۱۱ از ۲۳						

۶

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
	-	✓	-	-	-	-	-
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازو ها	✓	✓	-	-	-	-	✓
تزئینات	x	x	-	-	-	-	-
شکل ساختمان	-	✓	-	✓	✓	-	✓
سایبان	-	-	x	-	-	x	-
خط آسمان	-	-	-	✓	-	✓	-
مصالح	x	✓	-	x	-	-	-
نمره	۱۵ از ۲۳						

۵

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
	-	✓	-	-	-	-	-
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازو ها	✓	x	-	-	-	-	x
تزئینات	x	✓	-	-	-	-	-
شکل ساختمان	-	✓	-	x	✓	-	✓
سایبان	-	-	✓	-	-	✓	-
خط آسمان	-	-	-	x	-	✓	-
مصالح	✓	✓	-	✓	-	-	-
نمره	۱۷ از ۲۳						

۸

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
	-	✓	-	-	-	-	-
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازو ها	✓	✓	-	-	-	-	✓
تزئینات	✓	✓	-	-	-	-	-
شکل ساختمان	-	x	-	x	✓	-	✓
سایبان	-	-	✓	-	-	✓	-
خط آسمان	-	-	-	✓	-	✓	-
مصالح	✓	✓	-	x	-	-	-
نمره	۱۵ از ۲۳						

۷

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
رنگ	✓	x	-	-	-	-	-
بازشوها	x	✓	x	-	-	-	✓
تزئینات	✓	✓	x	-	-	-	-
شکل ساختمان	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
سایبان	-	x	x	-	-	x	-
خط آسمان	-	-	✓	-	-	✓	-
مصالح	✓	x	✓	-	-	-	-
نمره							
۱۴ از ۲۳							

۱۰

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
رنگ	x	✓	-	-	-	-	-
بازشوها	✓	✓	-	-	-	-	✓
تزئینات	x	✓	-	-	-	-	-
شکل ساختمان	✓	✓	x	✓	✓	x	x
سایبان	-	✓	x	-	-	x	-
خط آسمان	-	-	x	-	-	✓	-
مصالح	x	✓	-	✓	-	-	-
نمره							
۱۲ از ۲۳							

۹

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازشوها	✓	x	✓	-	-	-	x
تزئینات	✓	✓	✓	-	-	-	-
شکل ساختمان	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓
سایبان	-	x	✓	-	-	✓	-
خط آسمان	-	-	x	-	-	x	-
مصالح	✓	✓	✓	✓	-	-	-
نمره							
۱۷ از ۲۳							

۱۲

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازشوها	✓	✓	✓	-	-	-	✓
تزئینات	✓	✓	x	-	-	-	-
شکل ساختمان	x	x	x	✓	✓	✓	✓
سایبان	-	x	x	-	-	x	-
خط آسمان	-	-	✓	-	-	✓	-
مصالح	✓	✓	-	x	-	-	-
نمره							
۱۶ از ۲۳							

۱۱

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
رنگ	x	✓	-	-	-	-	-
بازشوها	x	x	✓	-	-	-	✓
تزئینات	✓	✓	x	-	-	-	-
شکل ساختمان	✓	✓	✓	✓	✓	x	x
سایبان	-	x	✓	-	-	✓	-
خط آسمان	-	-	x	-	-	✓	-
مصالح	✓	x	✓	✓	-	-	-
نمره							
۱۴ از ۲۳							

۱۴

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
رنگ	✓	✓	-	-	-	-	-
بازشوها	✓	✓	x	-	-	-	✓
تزئینات	✓	✓	x	-	-	-	-
شکل ساختمان	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
سایبان	-	x	x	-	-	x	-
خط آسمان	-	-	✓	-	-	✓	-
مصالح	✓	x	-	x	-	-	-
نمره							
۱۶ از ۲۳							

۱۳

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
رنگ	✓	x	-	-	-	-	-
بازشوها	x	✓	✓	-	-	-	✓
تزئینات	✓	✓	✓	-	-	-	-
شکل ساختمان	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
سایبان	-	✓	x	-	-	x	-
خط آسمان	-	-	x	-	-	x	-
مصالح	✓	✓	x	✓	-	-	-
نمره							
۱۴ از ۲۳							

۱۶

نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
رنگ	x	x	-	-	-	-	-
بازشوها	✓	✓	x	-	-	-	✓
تزئینات	✓	✓	✓	-	-	-	-
شکل ساختمان	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
سایبان	-	x	x	-	-	x	-
خط آسمان	-	-	x	-	-	✓	-
مصالح	✓	✓	✓	✓	-	-	-
نمره							
۱۶ از ۲۳							

۱۵

۹- بحث و تحلیل

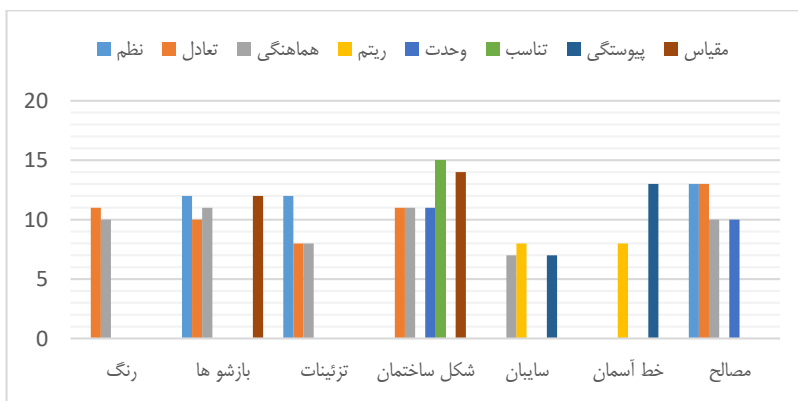
در جدول ۳ میزان رعایت هر کدام از مولفه های تاثیر گذار در جداره سازی معاصر محله مقصودیه با توجه به بررسی هایی که روی نمونه های موردی انجام شد از ۱۶ نمره دهی شده است (تعداد نمونه موردی=۱۶) یعنی تعداد نمونه های موردی که مولفه ی مربوطه برای آن نمونه ها رعایت شده است (دارای نشانه ✓ در جداول بخش مطالعه موردی) شمارش شده اند و در جدول ۳ تعداد آورده شده است.

در جدول ۳ عدد بیشتر برای مولفه ها نشان دهنده این است که آن مولفه در جداره سازی معاصر این محله تاریخی بیشتر از بقیه رعایت شده است. برای مثال: تناسب شکل ساختمان ها که در این جدول نمره ۱۵ دارد نشان می دهد که در محله مقصودیه

تناسب شکل ساختمان‌ها نسبت به بقیه مولفه‌های تاثیرگذار بیش تر رعایت شده است و هماهنگی و پیوستگی سایبان‌ها هم که در این جدول نمره ۷ دارد نشان می‌دهد که در محله مقصودیه هماهنگی و پیوستگی نسبت به بقیه مولفه‌های تاثیرگذار در جداره سازی مدرن کمتر رعایت شده است.

جدول ۳- میزان رعایت مولفه‌های تاثیرگذار در جداره سازی معاصر محله مقصودیه

نمره دهی از ۱۶	نظم	تعادل	هماهنگی	ریتم	وحدت	تناسب	پیوستگی	مقیاس
رنگ	-	۱۱	۱۰	-	-	-	-	-
بازشوها	۱۲	۱۰	۱۱	-	-	-	-	۱۲
تزئینات	۱۲	۸	۸	-	-	-	-	-
شکل ساختمان	-	۱۱	۱۱	-	۱۱	۱۵	-	۱۴
سایبان	-	-	۷	۸	-	-	۷	-
خط آسمان	-	-	-	۸	-	-	۱۳	-
مصالح	۱۳	۱۳	۱۰	-	۱۰	-	-	-

نمودار ۱- میزان رعایت مولفه‌های تاثیرگذار در جداره سازی معاصر محله مقصودیه

نمودار ۱ حاصل نتایج جدول ۳ می‌باشد و هر ستون با رنگ مشخص نشان دهنده میزان رعایت مولفه خاصی در این محله می‌باشد.

برای مثال: نمودار ۱ نشان می‌دهد که در جداره سازی معاصر محله مقصودیه تناسبات شکل ساختمان (در ستون مربوط به شکل ساختمان و سبز رنگ نشان داده شده است) در بافت تاریخی بیش تر از بقیه مولفه‌ها رعایت شده است و هماهنگی سایبان‌ها (در ستون مربوط به سایبان و با رنگ خاکستری نشان داده شده است) در بناهای معاصر کمتر از بقیه مولفه‌ها رعایت شده است.

جدول ۴- درصد رعایت مولفه‌های تاثیرگذار در جداره سازی معاصر در نمونه‌های موردی

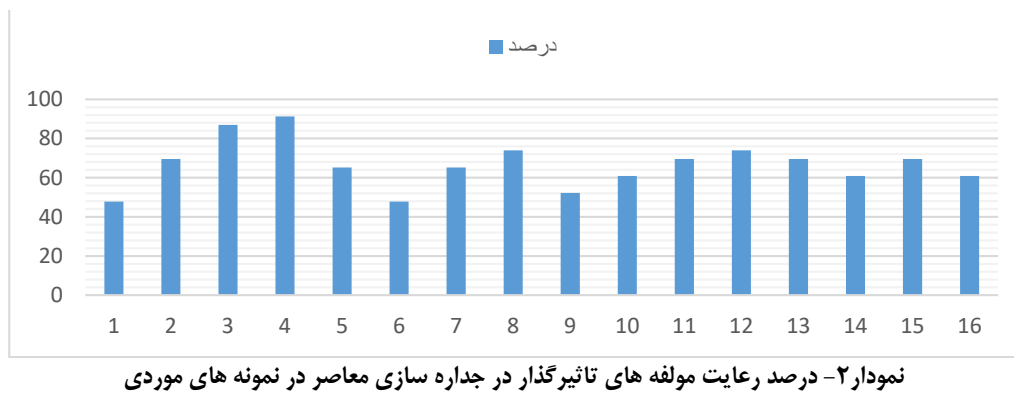
شماره	نمونه موردی	نمره	درصد	شماره	نمونه موردی	نمره	درصد
۱		۱۱	۴۷,۸۲	۹		۱۲	۵۲,۱۷
۲		۱۶	۶۹,۵۶	۱۰		۱۴	۶۰,۸۶

شماره	نمونه موردی	نمره	درصد	شماره	نمونه موردی	نمره	درصد
۳		۲۰	۸۶,۹۵	۱۱		۱۶	۶۹,۵۶
۴		۲۱	۹۱,۳۰	۱۲		۱۷	۷۳,۹۱
۵		۱۵	۶۵,۲۱	۱۳		۱۶	۶۹,۵۶
۶		۱۱	۴۷,۸۲	۱۴		۱۴	۶۰,۸۶
۷		۱۵	۶۵,۲۱	۱۵		۱۶	۶۹,۵۶
۸		۱۷	۷۳,۹۱	۱۶		۱۴	۶۰,۸۶

در جدول ۴ هر کدام از نمونه های موردی جداگانه مورد بررسی قرار گرفته و به میزان رعایت مولفه های تاثیرگذار در جداره سازی معاصر در محله مقصودیه نمره دهی شده اند و نمرات و درصد های بیشتر نشان می دهد که نمای آن نمونه با بافت محله مقصودیه بیشتر همخوانی داشته و برای جداره سازی معاصر محله مناسب می باشد.

برای مثال: نمونه موردی "شماره ۴" نمره و درصد بیشتری نسبت به بقیه نمونه ها دارد و درصد ۹۱,۳۰ نشان دهنده این است که بیشتر مولفه های تاثیرگذار در جداره سازی معاصر محله مقصودیه برای این نمونه در جهت هماهنگی بنا با بافت تاریخی رعایت شده است.

نمودار ۲ حاصل نتایج جدول ۴ می باشد و نشان می دهد که هر نمونه موردی تا چه اندازه با بافت تاریخی محله هماهنگی دارد و همچنین نشان می دهد که جداره سازی معاصر در محله مسکونی در بیشتر مواقع متناسب با بافت تاریخی محله مقصودیه طراحی و اجرا شده است و در برخی موارد نیز با جداره سازی معاصر با بافت تاریخی محله مقصودیه متناسب نبوده است.

۱۰- نتیجه گیری

باتوجه به اینکه بافت تاریخی قلب تپنده وساختار اصلی شهرهای تاریخی است توجه به آن و طراحی بناهای معاصر از اهمیت ویژه ای برخوردار است که امروزه گاهی به فراموشی سپرده میشود اینکه ماهیت تاریخی معماری به جرم عدم تطابق با بناهای معاصر و پیشرفت های روز منجر به نادیده گرفته شدن یا حتی تخریب شود اتفاقی است که امروز به وفور در شهرهای تاریخی کشور پیش می آید. که ادامه این روند و ساخت بناهای معاصر بدون توجه به بافت تاریخی باعث به وجود آمدن اغتشاش و ناهماهنگی در جداره های شهری میشود که منظره نازیبایی به شهر میدهد و شهروندان را دچار استرس و اضطراب خواهدکرد ضعف اصلی موجود در بافت تاریخی شهری عدم هماهنگی این محدوده ها با پیشرفت ها و نیازهای نوین شهری وجاماندگی از تغییرات پیش آمده هست وهمچنین بی توجهی به روند روز افزون ساخت و سازها وعدم توجه به بناهای تاریخی است تاجایی که با ادامه این روند این بافت ها خود معضلات شهری به حساب می آیند تا یک عنصر ارزشمند و تاثیرگذار در ماهیت شهری.

اصول و ضوابط استخراج شده در این پژوهش، گامی کوچک در جهت نظامند ساختن طراحی های معاصر و مداخلات دریافت تاریخی است. رعایت این اصول به خصوص بومی ساختن آن ها در نیازهای محلی این منطقه می تواند تاثیر بسزایی در روند حفاظت شهری داشته باشد.

جداره سازی معاصر در تحولات ساختاری و بافت فرسوده و قدیمی شهر تبریز و به خصوص در محله تاریخی مقصودیه در بیش تر موارد با بافت تاریخی محله متناسب طراحی شده است اما در این میان بنا هایی بوده اند که بر بافت تاریخی محله تاثیرات منفی گذاشته و موجب اغتشاش بصری در این جداره های معاصر شده اند.

مولفه هایی که بیش ترین تاثیرات منفی بر این جداره سازی معاصر در این بافت تاریخی گذاشته اند سایبان های ناهماهنگ و ناپیوسته در این جداره بوده است که می توان با هماهنگی و پیوسته نمودن سایبان بنا ها در جداره ها بر زیبایی بصری این جداره ها افزود. همچنین می توان با متعادل ساختن و هماهنگی تزیینات جداره سازی معاصر در محله مقصودیه زیبایی بصری و سیمای شهری در این محله را ارتقا داد. به کار گیری مصالح هماهنگ با بافت تاریخی محله از جمله آجر تاثیر به سزایی در تزیینات و هماهنگ سازی آن با بافت تاریخی، خواهد گذاشت. برای مثال بهتر است استفاده از مصالح و رنگ های ناهماهنگ با بافت همچون فلز های به کار رفته در نما با رنگ قرمز را حذف کرد. رعایت خط آسمان در ساخت و ساز های آینده به خصوص جهت حفظ ریتم بافت از دیگر راهکار های اراه شده جهت طراحی شهری در محله مورد مطالعه است. عدم ساخت ساختمان های بلند مرتبه علاوه بر رعایت خط آسمان تاثیر به سزایی در رعایت تعادل، هماهنگی و وحدت بنا ها در این بافت تاریخی خواهد داشت. امید است این پژوهش بتواند اطلاعات ارزشمندی را در اختیار طراحان شهری و معماران بگذارد.

منابع

۱. انجم شعاع، مریم، حناچی، پیروز، اندرودی، الهام. (۱۳۹۸، زمستان). اصول و راهکارهای طراحی ساختارهای میان افزا به مثابه محرک توسعه بافت های تاریخی، ص. ۶۷-۸۱.
۲. پور جواد اصل، باقر، بیٹی، حامد. (۱۴۰۱، بهار). رهیافت هایی از نمای خانه های تاریخی جهت به کارگیری در نمای ساختمان های نوساز (نمونه موردی: خانه های تاریخی تبریز)، ص. ۸۵-۹۸.
۳. توسلی، محمود. (۱۳۷۶). اصول و روش های طراحی شهری و فضاهای مسکونی در ایران. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
۴. حناچی، پیروز، مظفر، فرهنگ، جعفری، یاسر. (۱۳۹۷، تابستان). حفاظت از منظر شهری تاریخی در جداره های تجاری، تبیین چارچوب مداخله بر مبنای تجارب بهسازی خیابان ناصر خسرو تهران. نشریه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، ص. ۷۷-۸۸.

۵. خلیلی، رضا، حسین زاده دلیر، کریم، پور محمدی، محمدرضا. (۱۳۹۹). حیات بخشی به بافت تاریخی شهر های معاصر با رویکرد گردشگری شهری (نمونه موردی شهر تبریز)، ص. ۱۰۶-۱۲۳.
۶. رزاقی، محمد علی، نوابخش، مهرداد، انصاری، حمید. (۱۳۹۶، بهار). ناهماهنگی های بصری در سیمای شهر اهواز و تاثیر آن بر رفتار اجتماعی شهروندان. مطالعات علوم اجتماعی ایران، ص. ۵۸-۷۶.
۷. اسدالله زاده، طناز، پاکزاد، شادی. (۱۳۹۶). طراحی شهری زمینه گرا در ساماندهی جداره های شهری بافت های تاریخی (نمونه موردی: خیابان امام خمینی دامغان). چهارمین کنفرانس ملی معماری و شهرسازی «پایداری و تاب آوری از آرمان تا واقعیت». قزوین: دانشگاه آزاد اسلامی قزوین.
۸. علی اصل ممقانی، الناز و محمدزاده، رحمت. (۱۳۹۳). بررسی سیر تحول نمای ساختمان های مسکونی بافت قدیم تبریز در دوره های معاصر. کنفرانس بینالمللی روشهای نوین طراحی و ساخت در معماری زمینگر. تبریز: دپارتمان معماری و شهرسازی انستیتو مقاومتسازی لرزه‌های ایران.
۹. غضنفری، پیمان، آرزو، آزاده. (۱۳۹۷، آبان). شناسایی عوامل موثر بر طراحی بدنه های شهری با تاکید بر ابعاد زیبایی شناسی و کیفی (نمونه موردی: بوستان ولایت، شهرسازی). نشریه معماری شناسی، ص. ۲۰-۲۸.
۱۰. قربانیان، مهشید، بهزادفر، مصطفی، شریعت پور، فرشاد. (۱۳۹۹، تابستان). تکنیک های تحلیل نمای شهری با رویکرد توسعه تحلیل موضوع محور سیمای شهر بر اساس عوامل موثر بر جداره شهری از نگاه طراحی شهری. نشریه نامه معماری و شهرسازی، ص. ۹۹-۱۲۵.
۱۱. گروتز، یورگ کورت. (۱۳۸۳). زیبایی شناسی در معماری. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
۱۲. متوسلی، محمد مهدی، عزیزی، محمد مهدی. (۱۳۹۱). ارزیابی انواع ساختمان های بلندمرتبه مسکونی از لحاظ تاثیر بر سیما و منظر شهری؛ نمونه موردی: بافتهای جدید شهر مشهد. مدیریت شهری، ص. ۹۱-۱۱۲.
۱۳. موسوی، کامران. (۱۳۹۸، بهار). تشدید روند تخریب بافت های تاریخی شهرهای ایران و دلایل آن. نشریه پژوهش های نوین علوم جغرافیایی، معماری و شهرسازی، ص. ۱۳۹-۱۶۰.
۱۴. نجاری نابی، رعنا، مهدی نژاد، جمال الدین. (۱۳۹۹). ارزیابی مولفه های اجتماع پذیری در مکانهای عمومی براساس دیدگاه اندیشمندان. هفتمین همایش علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم معماری و شهرسازی. تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهیدرجایی.
۱۵. ویتروویوس، پولیو. (۱۳۸۸). ده کتاب معماری. تهران: دانشگاه هنر تهران.
16. Gifford R., Hine DW., Muller-clemm W., Reynolds AJ., Shaw KT. (2000). Decoding modern architecture a lens model approach for understanding the aesthetic differences of architects and laypersons, *Environment and Behavior*, Vol. 32, No. 2, pp. 163-187.
17. Imamoglu Ç. (2000). Complexity, preference and familiarity: architecture and nonarchitecture Turkish students' assessments of traditional and modern house façades, *Journal of Environmental Psychology*, Vol. 20, No. 1, pp. 5-16. <https://doi.org/10.1006/jev.1999.0155>.
18. Stamps AE. (2006). Entropy, berlyne, kaplan: Integration of two aesthetic theories, *Entropy and Mystery*, pp. 1-13.

